

1. Het recensieveld in Vlaanderen

1.1. GESCHIEDENIS

Voor zover we hebben kunnen nagaan, is de systematische stripkritiek in Vlaanderen ontstaan in de tweede helft van de jaren zeventig van de vorige eeuw. Daarvoor verscheen er ook al wel eens een interview met Willy Vandersteen of Marc Sleen in *Huma*, of een losse bespreking van een of andere strip. Maar eind jaren zeventig beleefde de strip een vruchtbare periode met de opkomst van de auteursstrip, zeg maar de seriëuzere of meer literaire strip. Blijkbaar had dat ook zijn weerslag op de aandacht in

Stripkritiek in Vlaanderen

algemene media. Pioniers halverwege de jaren zeventig waren Danny De Laet en Peter Cnop, die in tijdschriften als *De Periscoop*, *Spectator* en *Knack* vrij geregeld over strips schreven. Ook het vakblad *CISO-Stripgids* ontstond al in 1974.

Typisch voor die tijd is dat een recensie vaak in een algemeen portret van een auteur of een interview verscholen zat. Ook typisch is dat de redacteurs niet alleen over strips schreven. De Laet besprak ook film en animatiefilm, Cnop ook popmuziek. Eind jaren zeventig

begonnen mensen die nu nog in de stripwereld zitten, als Rik Pareit, Patrick Van Gompel en Kris De Saeger, strips te bespreken. De Saeger overigens met een indrukwekkende frequentie: hij besprak verschillende strips per week op wat toen nog BRT 2, Omroep Brabant heette. De jaren negentig, vooral de tweede helft ervan, zorgden voor een relatief grote uitbreiding van de regelmatige striprecensierubrieken, die vaak ontstonden in het nieuwe verschijnsel van entertainmentbijlagen bij kranten en tijdschriften.

1.2. STAND VAN ZAKEN

Bijna alle kranten hebben nu zo'n rubriek en de oudste ervan gaat al tien jaar mee: de *Kluisjes* van Jan Bex in *Het Belang van Limburg* en de *Gazet van Antwerpen*, momenteel wekelijks in samenwerking met Christof Rutten. *De Morgen* heeft Geert De Weyer als stripjournalist, de *Financieel Economische Tijd* Rik Pareit en *De Standaard* Michel Kempeneers. Bij *Het Volk* zit Lieven Germonprez, voor *Het Laatste Nieuws* werken Jan Degoe en Geert Van Gheluwe, bij *Het Nieuwsblad* zijn er wekelijkse recensies van Michel Janssens en Wim Daniëls.

Ook bij de tijdschriften zijn striprecensies gewild: van *Focus Knack* (Gert Meesters) over *Che* (wisselende auteurs), *Guido* (Herbert De Paepe) tot *Gonzo Circus* (Kris Peeters). Gespecialiseerd zijn *Brabant Strip Magazine* en *De Stripspecialzaak*.

Op Radio 1 zijn in *De Wandelgangen* vaak Erik Lesire en in *Dito* Geert De Weyer te horen. Op tv zijn de strips na programma's uit de jaren tachtig zoals *VIP STRIP* en *Stripkwis* op de toenmalige BRT veelal naar de teletekstpagina's verbannen: daar leveren Patrick Van Gompel voor VTM en Jempi Welkenhuyzen voor VT4 besprekingen. Als er echt stripnieuws is, wordt dat uiteraard in nieuwsprogramma's en andere programma's die inspikken op de actualiteit, gebracht.

Op internet zijn er ook enkele Vlaamse stripkritieksites, veelal van jonge mensen: *Goddeau* (www.goddeau.com/website/strip.html) en *De Linkadoor* (homeusers.bruttele.be/francois), bijvoorbeeld.

Kortom, eigenlijk zijn striprecensies in het Vlaamse medialandschap wijd verspreid. Nederlandse en zelfs Franse journalisten benijden ons wat er op het gebied van de algemene media in Vlaanderen allemaal kan. Hoewel Frankrijk nog altijd het Europese stripmekka is, blijft media-aandacht daar toch grotendeels beperkt tot de vier dagen van het jaarlijkse festival in Angoulême.

1.3 EVALUATIE VAN DE TOESTAND

Ondanks de jaloezie van onze buitenlandse collega's zijn we niet helemaal tevreden. We sommen hier een aantal van onze grieven op. Mogelijk gelden deze grieven niet voor alle recensenten in Vlaanderen, maar we vermoeden dat een groot deel ervan toch gemeenschappelijk is.

- Een typische recensie van een strip is erg kort, meestal op vraag van het medium. In de geschreven pers is een gemiddelde lengte 1000 tekens. Als je dat vergelijkt met de gemiddelde lengte van een romanbespreking, dan blijkt daaruit toch een statusverschil. De relatief beperkte lengte vloeit ook iets subtieler voort uit het feit dat de totale ruimte van de recensent beperkt is en hij toch een zo volledig mogelijk beeld wil geven van wat er verschijnt. Het gevolg daarvan is dat de recensent minder plaats heeft om zijn mening te beargumenteren.
  - Vaak wordt uitdrukkelijk gevraagd om de striprubriek populair te houden. Daarmee wordt niet bedoeld dat *Suske en Wiske* altijd besproken moet worden, maar wel de populaire reeksen voor volwassenen, genre *XIII*, *Thorvald*, *Largo Winch*. De redacties verwachten van de striprubriek meestal lichtvoetig entertainment.
  - Daarmee hangt iets anders samen. Om economische redenen (en we komen daarop terug) is de Nederlandstalige stripmarkt geen getrouwe afspiegeling van de enorme variëteit die er in landen als Frankrijk of de Verenigde Staten op de markt is. Omdat we hier in Vlaanderen en Brussel gemakkelijk toegang hebben tot boeken in verschillende andere talen - ze zijn hier gemakkelijker verkrijgbaar dan op elke andere plaats ter wereld - willen veel recensenten wel eens een anderstalige strip bespreken. De meeste media staan daar huiverachtig tegenover.
  - Of een striprubriek in een medium standhoudt, hangt meestal af van de verantwoordelijke coördinator / redacteur bij het medium. Als die het medium maar niks vindt, kan de striprubriek direct verdwijnen. Dat was bijvoorbeeld al zo eind jaren zeventig en dat is nog altijd zo. Ook bij redactiewissels en restylingen sneuvelt de striprubriek bijna altijd het eerst. Er is geen redacteur die het in zijn hoofd zou halen om de films of de popmuziek te elimineren, maar strips schrappen, dat kan bijvoorbeeld wel.
- Het voorbeeld van de recentste *Zipp*-restyling is hier veelzeggend. *De Standaard* besliste in het najaar van 2000 om alle recensies, het tentoonstellingsnieuws en de culturele agenda onder te brengen in een aparte wekelijkse cultuurbijlage, eerst *Parade*, later *Zipp*

genoemd, en duidelijk geïnspireerd op de wekelijkse cultuurbijlage *Sherpa* van *De Morgen*. In *Zipp* werd zelfs een wekelijkse striprubriek gelanceerd, omdat strip een medium is dat past bij de jongere doelgroep van de bijlage. Door de inkrimping van de advertentiemarkt en de stijgende papierenprijs werd *Sherpa* eind 2001 opgedoekt. *Zipp* volgde begin 2002. Alle rubrieken werden onmiddellijk opnieuw geïncorporeerd in de dagkrant, behalve de video-, de dvd- en de striprecensies. Zes weken lang stonden er gewoon geen striprecensies in de krant, tot half februari in de weekendkrant de recensierubriek *Etalage* werd gestart.

2. Beoordeling

2.1. SELECTIECRITERIA

Zeker zo belangrijk als de eigenlijke beoordeling zijn de selectiecriteria: wat wordt besproken, wat niet? Deze 'gatekeeping', zowel door de recensent als door het medium waarvoor de recensie is bedoeld, wordt nogal eens uit het oog verloren.

Om die selectie te begrijpen is het belangrijk om in te zien dat de recensent 'blase' is, waarmee we bedoelen dat hij niet snel meer verbaasd is. De recensent leest immers een veelvoud van wat de modale lezer leest en een veelvoud van wat hij uiteindelijk bespreekt. Dat heeft als voordeel dat hij veel meer vergelijkingsmogelijkheden heeft en daardoor in principe goed geplaatst is om een oordeel te geven. Een neveneffect, dat de recensielezer snel zal opmerken, is dat hij veel strenger is voor doorsnee albums en veel meer op uitschieters is gericht.

Doorgaans is het aanbod aan nieuwe titels te groot voor de beschikbare ruimte. Er moeten dus keuzes worden gemaakt. Uiteraard bestaan er geen vaste regels voor de selectie, maar volgende elementen spelen een rol:

■ Doelgroep en stijl van het medium

Een recensie wordt anders ingevuld naargelang ze is bedoeld voor een 'ernstig' medium (genre *Standaard der Letteren*, *Focus Knack*) of een 'lichter' medium (*Zipp*, *Het Nieuwsblad*, *Het Laatste Nieuws*, ...). De lezers van een ernstig forum zullen per definitie meer geïnteresseerd zijn in een auteursstrip of een avant-gardealbum dan de lezers van een jongerenblad. Ook de stijl van de recensie zal sterk verschillen in functie van de doelgroep.

■ Afspraken

Elke recensent maakt afspraken met een rubriekleider. Hij/zij is immers verantwoordelijk voor stijl en inhoud van zijn/haar medium. Een rubriekleider kan dan ook een specifieke invulling van de rubriek vragen aan de recensent. *Focus Kniack* geeft carte blanche, maar apprecieert een artistieke en internationaal gerichte invalshoek en houdt niet van een al te commerciële invulling. *Zipp* was vooral geïnteresseerd in het betere commerciële werk, omdat dat het best aansloot bij het profiel van de beoogde doelgroep. Met het oog op dit jonge en vlotte profiel was de coördinator van *Zipp* ook erg geïnteresseerd in jong Vlaams striptalent: jonge auteurs als Seb (*Daan*) en Kim (*Aldegonne*) kregen publicatiekansen en recensies van interessant maar nog onbekend talent bleken welkom. Omgekeerd bestond er een nadrukkelijke aversie tegen gevestigde reeksen, zogenaamde "formulestrips" (*Suske en Wiske, Kiekeboe, De Rode Ridder, Michel Vaillant, Rik Ringers, ...*), om de eenvoudige reden dat die formule onderhand wel bekend is. Uitzondering werd gemaakt voor alle series die commercieel worden gehypet via omvangrijke reclamecampagnes: *XIII, Largo Winch, Thorgal, etc.* Allicht was de achterliggende reden dat men niet de indruk wilde wekken dat men niet wist wat er leeft in het Vlaamse striptalandschap.

Ofwel geeft de rubriekleider carte blanche (bijvoorbeeld *Financieel Economische Tijd, Focus Kniack*), ofwel laat hij weinig speelruimte, wat eigenlijk betekent dat hij de eigen 'gespecialiseerde medewerker' niet vertrouwt. Het valt ook op dat de meeste rubriekleiders weinig of niets kennen van strips. Een rubriekleider die daar wél iets van afweet, is trouwens niet noodzakelijk een zegen, omdat zo iemand zich gemakkelijk zelf als dé norm neemt.

Ten slotte heeft het natuurlijk belang te weten hoeveel ruimte (voor de geschreven pers: aantal karakters) voor de rubriek wordt gereserveerd, en hoeveel titels daarin moeten worden besproken. In *Focus Kniack* is dat één pagina, waarop gemiddeld drie albums aan bod komen; in *Zipp* waren dat twee titels op nu eens twee derde pagina (met daarboven een strookgag), dan weer een volle pagina (met wat meer illustraties uit de gerecenseerde albums).

■ Eigen voorkeuren

Het spreekt voor zich dat een recensent zich niet alleen in zijn oordeel, maar ook al in zijn selectie laat leiden door de eigen voorkeuren. Die zijn in ons geval mee bepaald door een soort 'missioneringsdrang', in de positieve betekenis van die term. Strips die vernieuwend, anders, jong, ... zijn, verdienen het onder de aandacht te worden gebracht.

Dat uit zich bijvoorbeeld in sympathie voor al dan niet jong Vlaams talent en voor de kleine uitgevers die dat talent kansen geven; zwakke kanten van hun boeken worden vaak wat voorzichtiger verwoord. Uit een sterrenquotering blijkt dan wel hoe zwaar de aangestipte mindere aspecten doorwegen.

OVER EEN SOORT CANON VAN GERESEPTEERDE AUTEURS ZIJN DE MEESTE RECENSENTEN HET WEL EENS, MAAR BUITEN DIE KLEINE CANON KUNNEN DE ESTHETICA'S STERK UITEENLOPEND ZIJN.

In het beste geval heeft een recensent een min of meer coherente eigen esthetica: een opvatting over hoe een goede strip in elkaar zit. Over een soort canon van gerepecteerde auteurs zijn de meeste recensenten het wel eens en die auteurs zullen ze dan ook meestal bespreken, maar buiten die kleine canon kunnen de esthetica's sterk uiteenlopend zijn.

■ Andere criteria

GOEDE STRIPS EERST

Het is geen absolute regel, maar onder de Vlaamse striprecensenten lijkt er een tendens te bestaan de sowieso beperkte ruimte van de striprubriek positief in te vullen. De redenering daarachter is dat de lezer er meer boodschap aan heeft dat de recensent een interessant album signaleert, dan dat de recensent zijn ruimte uitsluitend benut om zich stilistisch te oefenen in het afbreken van een boek.

Dit criterium is min of meer te objectiveren als bij de recensie ook een 'sterrenquotering' wordt geplaatst, want die wordt door de lezer beschouwd als het definitieve oordeel. Alles wat in die quotering minder dan de helft zou scoren, komt dan niet in aanmerking vanwege onvoldoende interessant. Voor de duidelijkheid: dat betekent natuurlijk niet dat er nooit een negatieve recensie wordt geplaatst. Als het aanbod schaars is of als het om een of andere reden (hype, gangbare opinie) nuttig is om een controverstele mening te lanceren, verschijnen er toch negatieve recensies.

STREVEN NAAR EVENWICHT

De meeste recensenten proberen hun rubriek zo heterogeen te maken dat elke stripliefhebber er zijn gading in kan vinden. Meestal is het mogelijk een week of twee te schuiven met de datum waarop de recensie wordt gepubliceerd. Dan kan het bijvoorbeeld meer aangewezen zijn in plaats van de ene week twee commerciële strips te bespreken en de week nadien twee auteursstrips, twee weken telkens een combinatie van een commerciële en een auteursstrip te plaatsen.

Zo kan elke recensent nog eigen criteria hebben: Michel Kempeneers heeft bijvoorbeeld de neiging een eerste deel van een nieuwe reeks niet te bespreken, omdat een reeks bij het eerste deel meestal nog niet helemaal op punt staat. Vaak wordt een verhaal ook gesplitst in verschillende albums. Om economische redenen is het immers zo goed als onmogelijk, zeker bij een gevestigde stripuitgeverij, een langer project pas te publiceren wanneer het is afgerond. Een uitgeverij probeert dergelijk lang verhaal als een cyclus (die meestal drie tot vijf delen zal tellen) aan te bieden. Het blijft voor een recensent evenwel heikel om een oordeel over een geheel te vellen, als men alleen het eerste bedrijf te zien krijgt.

2.2. DE EIGENLIJKE RECENSIE

Eén van de grootste misverstanden over recenseren is dat het een louter subjectieve aangelegenheid zou zijn. Eigenlijk zijn de argumenten die in recensies gebruikt worden, en de constatering waarop ze steunen, objectief (daarover hieronder meer). Maar het gewicht en de positieve of negatieve teneur van de argumenten zijn wel subjectief; die hangen samen met de esthetica van de recensent. Het gebeurt vaak dat recensenten hetzelfde constateren in het beoordeelde boek, maar daar andere conclusies uit trekken. Bijvoorbeeld: de auteur vertelt op het einde van een verhaal niet wie de moord gepleegd heeft. Voor de ene recensent had hij dat toch moeten doen, een andere recensent kan zo'n open einde vernieuwend vinden.

Bij de vorming van hun oordeel proberen de meeste recensenten zich bewust te zijn van de invloeden die ze ondergaan en ongewenste invloeden zo veel mogelijk te weren. Zo mag een gemoedstoestand of tijdsgebrek eigenlijk geen rol spelen, of het feit dat je de auteur kent of de mening van collega-recensenten. Een onbeïnvloede mening is uiteraard een fictie en vaak spelen de genoemde zaken op de achtergrond toch nog wel een rol.

■ Informatie

Elke recensie bevat informatie en evaluatie: dat zijn de kenmerken die een recensie onderscheiden van een aankondiging of een standpunt. In verhouding met recensies van andere media wordt er in striprecensies vaak relatief veel ruimte besteed aan informatie.

De bedoeling daarvan is vaak de lezer algemene achtergrond mee te geven, die hij meestal minder heeft over strips dan over film of literatuur. Dat kan informatie zijn over de auteurs (curriculum, bibliografie, eerdere belangwekkende samenwerkingen, actualiteit, toekomstige projecten, ...), iets over de uitgeverij, iets over het belang van een reeks (verkoopscijfers bijvoorbeeld). De informatie is het kwetsbaarste deel van een recensie: bij plaatsgebrek knippen recensenten meestal informatie weg, om hun beoordeling en de argumentatie erbij intact te houden.

■ Evaluatie

Om de feitelijke evaluatie te bespreken, gebruiken we een model van Boonstra, dat lichtjes aangepast werd in Overmeer (2000). Boonstra's model geeft een overzicht van de soorten argumenten die gebruikt worden in literaire recensies. Het kan zonder veel moeite ook op striprecensies toegepast worden. Boonstra's model zelf wordt niet als het ultieme naar voren geschoven, maar het heeft het voordeel dat het een eenvoudig overzicht biedt van dingen waar een recensent op kan letten bij de beoordeling.

Boonstra maakt onderscheid tussen een interne benadering (het werk op zichzelf) en een externe benadering (het werk in relatie tot de buitenwereld). Elk van die categorieën wordt nog verder onderverdeeld. Bij de meest frequente subcategorieën geven we enkele voorbeelden van opmerkingen die daarbij horen. Het is belangrijk om in het achterhoofd te houden dat elk argument in dit model zowel in positieve zin als in negatieve zin gebruikt kan worden.

INTERNE BENADERING

a. Compositorisch: is de opbouw in orde?

Het verhaal zit wel of niet goed in elkaar, de paginagags zijn voorspelbaar, het boek is uit onderdelen opgebouwd en vormt te weinig een boek als geheel.

Michel Kempeneers heeft het in dit verband wel eens over geloofwaardigheid: de interne consistentie van een verhaal moet in orde zijn. De lezer mag niet de indruk krijgen dat de auteur er zich gemakkelijk vanaf maakt. Geen geforceerde plotwendingen, onmogelijkheden, incoherenties, afgehaspelde afrondingen. Degelijk maakwerk is al niet zo talrijk. Bij de meeste recensenten is een acceptabel verhaal belangrijker dan mooie tekeningen.

b. Stilistisch: is de stijl oké?

Stilistische opmerkingen kunnen over de tekenstijl gaan: is hij mooi of niet, en vooral is hij aangepast aan het verhaal of niet. Maar stijl omvat in een strip meer dan alleen

de tekeningen: is de vertelstijl goed of niet, zijn de dialogen goed of niet, camera-standpunten, bladindelingen, tekst en verhaalrhythme, dat is allemaal stijl.

- c. Inhoudelijk: is het onderwerp interessant?
Een mening daarover blijft vaak impliciet.

EXTERNE BENADERING

a. Relatie werk-auteur

- argument over auteurspoëtica: maakt de auteur het soort boek dat hij wil maken?
  - expressief argument: blijkt de persoonlijkheid van de auteur uit het werk?
  - intentioneel argument: bereikt de auteur het vooropgestelde doel?
- Meesal wil een auteur louter entertainment bieden, maar een strip met serieuze aspiraties wordt daar uiteraard op beoordeeld.

b. Relatie werk-lezer

- identificatie-argument: kan de lezer zich identificeren met de personages?
  - emotioneel argument: voelt de lezer zich emotioneel betrokken?
- Hier horen opmerkingen thuis als: 'het is boeiend', of 'het is plezierig om te lezen'.
- didactisch argument: leert de lezer er iets van?
- Dit argument wordt meestal negatief aangewend als de recensent de toon te prekerig vindt.

c. Relatie werk-andere werken

- originaliteitsargument: is het boek origineel?
- Originaliteit is zeker niet vanzelfsprekend. Er is veel clichématig bandwerk bij de commerciële strip. Daarvan wordt gewoonlijk ook minder originaliteit verwacht.
  - relativiteitsargument: is het goed in vergelijking tot andere werken?

Hier horen positieve of negatieve vergelijkingen met vorige boeken van dezelfde auteur thuis, maar ook vergelijkingen met toppers in hetzelfde genre of zelfs vergelijkingen met andere kunstvormen. Vaak worden ook verzachtende omstandigheden aangestipt, bijvoorbeeld als het om een debuut gaat.

d. Relatie werk-wereld

- Vooral auteursstrips worden hierop beoordeeld, omdat ze meestal de ambitie hebben om iets over de wereld te vertellen.
- realistisch argument: is het verhaal realistisch?
- Een recensent kan opmerken dat hij een verhaal wel of niet realistisch of herkenbaar vindt.

- argument over karaktertekening: zijn de karakters goed uitgebouwd?

Vaak wordt vermeld of het om vlakke of ronde karakters gaat, stereotypen of bijna echte mensen.

- ideologisch argument: welke ideologie zit in het boek?

Dit argument wordt wel eens negatief gebruikt, als het boek een naïeve visie laat zien of propageert.

- moreel argument: welke moraal zit in het boek?

Gewoonlijk wordt alleen al het feit dat er een moraal inzigt, negatief beoordeeld. Hoe minder subtiel, hoe vaker er een aanmerking over wordt gemaakt. Hoe voorbeeldiger of naïever, hoe meer aanmerkingen.

We zijn in onze eigen recensies eens nagegaan welke argumenten we eigenlijk gebruiken. Alle argumenten die Boonstra opsomt, blijken in onze recensies voor te komen. De frequentie zijn argumenten over stijl, compositie en originaliteit (samen ongeveer twee derde van alle argumenten). Het stilistische argument komt het meest voor. Die bevindingen stroken met wat Overmeer (2000) voor literaire recensies heeft gevonden: stijl en compositie zijn daar de topargumenten. Het originaliteitsargument is in striprecensies iets frequenter (bij Overmeer op de vijfde plaats). De reden daarvoor zou kunnen zijn dat er vrij veel genrestrips worden beoordeeld. Het derde argument bij Overmeer, inhoud, komt in striprecensies vrij weinig voor. Ook dat heeft waarschijnlijk te maken met het kleine aandeel van de auteursstrip in de beoordeelde productie.

3. Consequenties voor een stripbeleid

In dit afsluitende deel proberen we vanuit onze praktijk enkele aanbevelingen te doen voor een Vlaams stripbeleid. Natuurlijk hebben we als recensenten onze eigen beperkte kijk op de zaak, maar door onze positie als toeschouwer aan de zijlijn kunnen onze opmerkingen misschien nuttig zijn. Als we met het stripbeleid iets degelijks willen bereiken, bijvoorbeeld dat Vlaamse auteurs toonaangevend worden in de wereld en dat het beeldverhaal als kunstvorm in brede kring erkend wordt, dan is het volgende volgens ons onmisbaar. (En we beperken ons tot die elementen die het Vlaams Fonds voor de Letteren en de Vlaamse minister van Cultuur onder hun bevoegdheid hebben.)

3.1. Geld

Geen beleidsvoorstel zo evident als de vraag om meer geld. Toegegeven, het Vlaams Fonds voor de Letteren, als enige bestaande instelling die momenteel aan stripbeleid kan doen, hangt af van de budgetten die de Vlaamse minister van Cultuur vrij wil maken.

De huidige 1,5 en 3 miljoen frank (ongeveer 37.500 resp. 75.000 euro) voor 2001 resp. 2002 zijn een peulschil. Niet het soort van budget waarmee men een beleid uitspelt, maar hoogstens voldoende om de zeldzame kleinere initiatieven voor het ontplooiën van de 'betere' Vlaamse strip, te consolideren, zoals uitgaven van debuten bij kleine uitgever. Maar meer zeker niet.

Als de overheid jaarlijks 100 miljoen frank (2,5 miljoen euro) vrij zou maken en de strip op dezelfde volwassen manier (en dus met dito budget) als de andere toonaangevende Vlaamse kunsten zou behandelen, zouden we alvast een discussiebasis hebben.

3.3. BEWUSTMAKING

Het stripmedium heeft een acute nood aan permanente bewustmaking. Er moet een klimaat worden gecreëerd waarin het evident wordt gevonden dat strips waardevol zijn als medium. Dat is maar mogelijk door een duurzaam, ononderbroken proces van positieve beeldvorming, door de grote variëteit van het medium onder de aandacht te brengen. Mensen identificeren het hele medium nog vaak met de enkele populaire stripseries die ze kennen, waardoor ze een te enge visie op de kunstvorm hebben. Zo'n positieve beeldvorming zou idealiter ook de verkoop van de betere strip indirect kunnen bevorderen.

Recensies op regelmatige basis maken deel uit van zo'n permanente beeldvorming, al is dat natuurlijk een facet waarop de overheid geen invloed heeft; hiervoor moeten die media hun eigen verantwoordelijkheid opnemen.

3.3. ENKELE CONCRETE MAATREGELEN

Hier sommen we enkele maatregelen op die in een stripbeleid kunnen passen. Natuurlijk zijn het niet de enige mogelijke; het zijn vooral de minder evidente maatregelen die we even bespreken.

- Het organiseren/bevorderen/steunen van kwalitatieve tentoonstellingen (o.a. in het BCB (het Brusselse 'Stripmuseum', als dat tenminste een breder scala van – ook Vlaamse – strips wil tentoonstellen), maar ook van het Leuvense *Beeld Beeld* (een vereniging ter bevordering van het betere stripverhaal), op de tweejaarlijkse Stripdagsdagen in Turnhout en elders.

- Patrimoniumzorg (maar niet blind, en historisch-wetenschappelijk begeleid): hierbij denken we enerzijds aan het verwerven van strippatrimonium, zodat tentoonstellingsbouwers de Vlaamse overheid kunnen aanspreken en niet alleen afhangen van de grillen van verzamelaars, anderzijds aan het in druk houden van de betere werken van dat patrimonium, opnieuw: zonder dat men daarvoor honderden euro's moet neertellen.

- Vertaalbeurzen, in eerste instantie niet van het Nederlands naar andere talen, maar van de andere talen naar het Nederlands. Om onze Vlaamse stripproductie systematisch op een hoger peil te krijgen, is het nodig dat onze auteurs de actuele internationale stromingen zonder al te veel drempels kunnen volgen. De beste buitenlandse boeken worden nu vaak niet vertaald en onze auteurs (zoals onze lezers) zien er vaak tegen op om een boek in het Frans, het Engels of het Duits te zoeken en te lezen. Vlaanderen (en Nederland) zijn dus in grote mate afgesloten van de vernieuwende internationale productie.

- Blijkbaar komen veel goede boeken van kleine uitgever, die het financieel vaak minder breed hebben dan de grote: naast productiebeurzen kunnen er misschien ook productieleningen toegestaan worden voor risicovolle, maar kwalitatief hoogstaande uitgaven.

- Distributie is een levensgroot probleem. Eén van de meest frustrerende aspecten van de huidige stripmarkt is dat de weinige vernieuwende boeken die worden uitgegeven, heel moeilijk hun weg naar de potentiële lezer vinden. De Vlaamse minister van Cultuur lijkt zich alvast van dit probleem bewust en kondigde in december 2001 aan dat hij een studie van de problematiek zou laten uitvoeren, in navolging van een eerder initiatief voor literaire tijdschriften.

Literatuur

Overmeer, Jeroen (2000): *Argumentatie in literaire recensies. Theoretische verkenning en empirisch onderzoek*. Licentieverhandeling K.U.Leuven.